

ADVIES Intersectoraal Raadgevend Comité Jeugdhulp

advies 2017-04: voorontwerp decreet jeugddelinquentie- recht

Datum: 30 oktober 2017

Het raadgevend comité (RC) wenst, ondanks dat er geen vraag tot advisering gesteld werd, toch een advies te formuleren ivm het voorontwerp van decreet.

De leden van het RC kunnen zich vinden in verschillende punten van het voorontwerp van decreet en willen dit dan ook graag meegeven:

- Het feit dat de uitgangspunten van het jeugddelinquentierecht waarvan het decreet in ontwerp voorligt, vooraf met alle betrokken actoren op een grondige en degelijke wijze werd besproken en dat het ontwerpdecreet inhoudelijk goed aansluit bij die besprekingen.
- De leden van het RC zijn tevreden met de centrale uitgangspunten, nl: betrokkenheid en responsabilisering van jongeren, het stevig verankeren van het herstelgericht denken, de afstemming met het jeugdhulpsysteem, de (her) positionering van gemeenschapsinrichtingen en private zorgaanbieders.
- Er is een hiërarchie en combinatie van reacties mogelijk waarbij rekening gehouden wordt met de verantwoordelijkheid en de rechten van de jongere, de context en de proportionaliteit van de reactie tav het gepleegde delict.
- Ouders en opvoedingsverantwoordelijken worden nauwer betrokken en krijgen op deze wijze meer rechten in de procedure.
- Er is een duidelijke scheiding van een reactie op een delict en de hulpverlening.

Het raadgevend comité wenst niettemin een aantal elementen onder de aandacht te brengen:

- Algemeen:
  - Het doel bij de aanpak van jeugddelinquentie mag niet verengd worden tot een veiligheidsvraagstuk. Jeugddelinquentierecht moet de herintegratie van de jongere in de samenleving tot doel hebben. En een goed sociaal en welzijnsbeleid is en blijft belangrijk om jeugddelinquentie te voorkomen.
  - Vrijheidsberoving als reactie op een delict moet gezien worden als het ultimatum remedium. De uitgebreide aandacht voor vrijheidsberoving binnen dit decreet en de eis van beveiliging van de maatschappij wekken niet de indruk dat vrijheidsberoving echt het

ultimum remedium zijn. Het is belangrijk om voorrang te geven aan subsidiariteit en rechtswaarborgen.

- Het RC vraagt aandacht voor het klaar onderscheiden en uitwerken van de drie mogelijke sporen die gelijktijdig (maar ook onafhankelijk van mekaar) kunnen gevolgd worden: sanctie, herstel- bemiddeling en hulpverlening. Een permanent en consequent onderscheiden van deze perspectieven en mogelijke acties blijft essentieel, er mag hierover geen 'verwarring' ontstaan, wel een synergie en kruisbestuiving.

- Het voorontwerp van decreet bevat geen bepalingen m.b.t. vervolgtrajecten na de maatregelen. Het is niet duidelijk wie er zorgt voor de opvolging en wat de mogelijkheden zijn.

- Het is ook niet steeds duidelijk welke diensten welke taken gaan opnemen. Bv. wie voert de medisch- psychologische onderzoeken uit, welke diensten zullen advies verlenen over de maturiteit, de psychische en intellectuele capaciteiten van de minderjarige bij bemiddeling, welke diensten, projecten en activiteiten komen in aanmerking komen voor een voorstel van positief project ...

- Parket:

- De buitengerechtelijke afhandeling op parketniveau moet open staan en moet overwogen worden voor alle minderjarigen verdacht van het plegen van een jeugddelict, én voor alle mogelijke feiten.

- De leden van het RC (met uitzondering van de vertegenwoordiging uit het Parket) zijn geen voorstander van diversiemaatregelen op het niveau van het parket. De herstelgerichte aanpak en het vermoeden van onschuld komen onder druk te staan. Bovendien is wat er staat bij hoofdstuk 2: art 3 §6: *"Geen enkele reactie kan worden genomen met het oog op onmiddellijke bestraffing, noch met oog op de uitoefening van enige vorm van dwang"* niet in verhouding tot het scala aan maatregelen die de procureur kan nemen binnen de buitengerechtelijke afhandeling. Er lijkt hier toch een risico te bestaan dat er 'lichte' dwang wordt uitgeoefend. De vertegenwoordiger van het parket treedt deze visie niet bij.

- Bemiddeling:

- Indien diensten die instaan voor de begeleiding en ondersteuning van de bemiddeling ook een advies zullen verlenen over de maturiteit, de psychische en intellectuele capaciteiten van de minderjarige, lijkt dit voor de leden van het RC niet aangewezen daar dan eenzelfde dienst een voorafgaandelijke adviesrol en vervolgens een bemiddeling op zich neemt. Verder vinden de leden van het RC dat de 3^e voorwaarde niet gepast is. Er zou, in kader van herstelgericht werken, steeds een aanbod bemiddeling moeten voorgesteld worden en niet op voorhand beslist worden of er voldoende psychische en intellectuele capaciteiten zijn.

- De leden vragen om het herstelgericht werken steeds ruim te bekijken en het ook aan te bieden ifv herstel naar de context toe (en niet enkel herstel naar het slachtoffer).

- Uit de tekst (art 19 §3) lijkt dat ouders niet kunnen deelnemen aan de bemiddeling, maar enkel voorafgaandelijk zich kunnen informeren en nadien vanaf het ogenblik dat het akkoord dat de betrokken personen hebben bekomen wordt vastgelegd.

Ouders worden verantwoordelijk gesteld voor de daden van hun minderjarige kinderen en bijgevolg zou het wenselijk zijn dat ouders betrokken worden in de procedure van bemiddeling en herstelgericht groepsoverleg.

- Positief project:
  - Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bemiddeling en het positief project. Het parket moet een aanbod van bemiddeling doen (als de voorwaarden vervuld zijn) en kan een aanbod doen om een positief project uit te voeren. Kan het aanbod en (de gevolgen van) de uitvoering van het positief project niet op dezelfde wijze worden opgevat als bemiddeling? De vertegenwoordiging van parket sluit zich niet aan bij die vraag. Het parket moet gevolg kunnen verlenen aan het niet uitvoeren van het positief project.
  - Het positief project moet in essentie blijven uitgaan van de jongere zelf. De visie op wat een positief project dan wel is en onder welke condities het kan ontstaan lijkt de leden van het RC niet consequent uitgewerkt in het voorontwerp. 'Zachte' dwang vanuit het parket lijkt het RC niet verzoenbaar met het stevig benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid en keuze van de jongere in deze.
  - Binnen het voorontwerpdecreet wordt er geen opvolging voorzien bij het positief project waardoor er geen ruimte is voor leerkansen, reflectie en begeleiding. De leden van het RC vragen om dit te integreren in de afrondingsfase van het positief project.

- Factoren:

De jeugdrechtbank houdt bij zijn beslissing deze of gene reactie op te leggen rekening met verschillende factoren, maar met andere factoren hoeft de jeugdrechter, volgens art. 15, geen rekening te houden ("De jeugdrechtbank kan ..."). De leden van het RC menen dat alle factoren steeds in overweging moeten worden genomen.

- Maatregelen bij voorlopige rechtspleging:

- Het voorontwerp van decreet voorziet een beperking van de duur van de voorlopige rechtspleging waarna het niet meer mogelijk is een maatregel op te leggen. Het moet weliswaar mogelijk zijn de termijn van de maatregel te verlengen bij een gemotiveerde beschikking door de jeugdrechter met vermelding van de omstandigheden die deze verlenging rechtvaardigen. In een aantal gevallen is immers een naadloze overgang van de maatregelen in de voorlopige rechtspleging naar de maatregelen in de rechtspleging ten gronde noodzakelijk.

- De opgelegde voorwaarden (onderafdeling 5, art. 22) van ten hoogste 1 jaar staan niet in verhouding tot de status 'verdachte', bv. 1 jaar huisarrest.

- Gemeenschapsinstellingen en aandacht voor gesloten zorg:

- De leden stellen vast dat het ontwerpdecreet ingrijpende wijzigingen in de werking van de gemeenschapsinstellingen vergt maar vinden dat ook in het private aanbod dient geanticipeerd te worden op een aanbod voor jongeren in verontrustende situaties of met complexe problematieken.

- In het voorontwerp staat er te weinig wat het vervolgtraject is voor jongeren (na hun verblijf in een GI).

- Private voorzieningen:

- Er zal moeten gekeken worden naar mogelijkheden van gesloten opvang en zorg voor jongeren in verontrustende situaties of met complexe problematieken. Ook voor hen (bv. slachtoffers van tienerpooiers, GES) moeten er voldoende veilige opvangmogelijkheden zijn. Voor de leden van het RC is het belangrijk dat de gesloten plaatsen operationeel zijn voor de inwerkingtreding van het decreet.

Er is tevens nood aan therapeutische gesloten settings en aan afstemming met de psychiatrie.

- Dit decreet grijpt ongetwijfeld in op de werkingsmodaliteiten van private aanbieders, hun partnership met de gemeenschapsinstellingen, hun doelgroep en infrastructuur... Hiervoor moeten de nodige middelen zeker uitgetrokken worden, goede subsidiëring en omkaderende randvoorwaarden zijn een conditio sine qua non.
- Ook voor ouders en opvoedingsverantwoordelijkheden moet expliciet het hulpsysteem in deze situaties voldoende en specifiek uitgebouwd en beschikbaar zijn. Dit zal trouwens nodig zijn als de jeugdrechter (gelijktijdig) ook zou kunnen optreden bij een VOS (vordering).
- Alternatieven vrijheidsberoving:
  - Om het subsidiariteitsprincipe effectief te kunnen toepassen, dienen voldoende alternatieven voor vrijheidsberoving voorzien te worden en gekend te zijn door de parketten en jeugdrechters. Wij vragen dat het beleid stimuli zou geven zodat in samenspraak met jongeren en gemeenschapsdiensten alternatieven kunnen uitgewerkt en uitgeprobeerd worden die als een “reactie” op door een minderjarige gepleegd delict kunnen fungeren. Deze alternatieven moeten evidence-based en wetenschappelijk onderbouwd zijn.
- Rechtswaarborgen:
  - Het is toe te juichen dat in elke fase een advocaat kan geraadpleegd worden. Maar men dient erover te waken dat dit niet remmend werkt op het principe van de ‘snelheid’ van de rechtspleging. Tevens wenst het RC te benadrukken dat advocaten over voldoende expertise inzake jeugddelinquentie en -hulpverlening binnen een visie moeten beschikken, net zoals dit ook van andere actoren mag worden verwacht die delictplegers bijstaan of voor hen beslissingen nemen.
  - Het begrip ‘niet ontkennen’, hou verhoudt zich dat tot zwijgrecht? Biedt dit voldoende rechtswaarborgen voor de minderjarige?
  - Minderjarigen krijgen binnen dit decreet minder rechten toegekend dan volwassenen, o.a. een gebrek aan betwistingsmaatregelen.
- Het is positief dat ouders meer betrokken worden, maar het is voor ouders onduidelijk wie hen moet informeren over hun positie en rechten en aan wie ze vragen kunnen stellen.
- Uithandengeving:
  - De leden van het RC (met uitzondering van de vertegenwoordiging uit het Parket) blijven ernstige vragen stellen bij de (behouden) mogelijkheid tot uithandengeving. Dit werd reeds gemeld bij de conceptnota die voorafgaandelijk werd goedgekeurd.
  - Het RC (met uitzondering van de vertegenwoordiging vanuit het Parket) vraagt dan ook om af te stappen van de uithandengeving en dat er constructieve alternatieven voor de uithandengeving in het jeugddelinquentierecht zelf ingebouwd worden.
  - Indien de uithandengeving toch behouden blijft, pleit men voor een opvolging van de uithandengeving zodat we kunnen nagaan of de verwachte daling ervan, door het strikter maken van de voorwaarden, wel effectief gerealiseerd wordt.
- Enkele eerder punctuele bedenkingen en bemerkingen:
  - Bij de voorwaarden om een aanbod tot bemiddeling te doen staat bij parket “ontkent het delict niet” (art. 11 §1 5de al.). Wanneer het aanbod door de jeugdrechter wordt gedaan, wordt het als volgt geformuleerd “ontkent het bestaan van het delict niet” (art. 19 §1 1ste al.). Vanwaar het verschil?

- Er is een onduidelijke begripsafbakening en men blijft soms vaag met de gebruikte termen, waardoor niet steeds duidelijk is wie of wat men juist bedoelt. Bv. tijdig, actoren, de personen, elektronische monitoring, justitiële actor ...
- Er worden ook verschillende tekstuele opmerkingen geformuleerd. Deze worden echter niet in dit advies opgenomen maar via een ander kanaal meegedeeld.
- Bij 'Onderafdeling 8' staat '*Delictgericht werken met ouders en opvoedingsverantwoordelijken.*' Beter zou zijn ook hier de term herstelgericht te gebruiken, waarbij ouders geduid worden als partners in het werken aan herstel na het delict.

De voorzitter,

Frank Cuyt